

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA OMONIMLARNING PRAGMATIK TAHLILI

Muallif: Erkinova Odinaxon Abduvosid qizi

Tel: 979783007

E-mail: odinaerkinova7@gmail.com

Ilmiy rahbar: Sobirov Otabek Qodirovich

E-mail: otabeksobirov774@gmail.com

***Annotatsiya:** Mazkur maqolada ingliz va o‘zbek tillarida omonimlarning pragmatik xususiyatlari tahlil qilinadi. Omonimlar bir xil shaklga ega bo‘lib, turli ma‘nolarni ifodalovchi til birliklari sifatida kommunikativ jarayonda muhim o‘rin tutadi. Ularning ma‘nosi nutq vaziyati, kontekst va muloqot ishtirokchilarining bilim darajasiga bog‘liq holda aniqlanadi. Maqolada omonimlarning nutqdagi funksiyasi, ularning noto‘g‘ri talqin qilinish ehtimoli va pragmatik yondashuv asosida tahlil qilinadi. Shuningdek, ingliz va o‘zbek tillaridagi omonimlarning o‘xshash va farqli jihatlari ko‘rib chiqiladi.*

***Kalit so‘zlar:** Omonim, Pragmatika, Tilshunoslik, Kontekst, Nutq, Ma‘no, Tahlil*

***Annotation:** This article analyzes the pragmatic features of homonyms in English and Uzbek languages. Homonyms are linguistic units that have identical forms but different meanings, and they play an important role in communication. Their interpretation depends on context, speech situation, and the background knowledge of speakers. The study examines the functions of homonyms in discourse, the possibility of misunderstanding, and their analysis from a pragmatic perspective. It also compares similarities and differences between English and Uzbek homonyms. The research highlights the importance of context in understanding homonyms and their role in effective communication.*

***Keywords:** Homonym, Pragmatics, Linguistics, Context, Speech, Meaning, Analysis*

Аннотация: В данной статье рассматриваются прагматические особенности омонимов в английском и узбекском языках. Омонимы представляют собой языковые единицы с одинаковой формой, но разными значениями, играющие важную роль в процессе коммуникации. Их значение определяется контекстом, речевой ситуацией и уровнем знаний участников общения. В статье анализируются функции омонимов в речи, возможность их неправильного понимания, а также проводится сравнительный анализ английских и узбекских омонимов.

Ключевые слова: Омоним, Прагматика, Лингвистика, Контекст, Речь, Значение, Анализ

Kirish. Til insonlar o'rtasidagi muloqotni ta'minlovchi muhim vosita hisoblanadi. Har bir til o'zining leksik, grammatik va fonetik xususiyatlariga ega bo'lib, ular orqali inson fikrini ifodalaydi. Tilshunoslik fanida so'zlarning ma'nosi va ularning nutqdagi qo'llanilishi alohida o'rganiladi. Shu jihatdan omonimlar muhim til birliklaridan biri hisoblanadi.

Omonimlar bir xil shaklga ega bo'lib, turli ma'nolarni ifodalovchi so'zlardir. Ular nutq jarayonida kontekstga bog'liq holda turlicha talqin qilinadi. Agar kontekst aniq bo'lmasa, omonimlar noto'g'ri tushunishga olib kelishi mumkin. Shu sababli ularni faqat leksik jihatdan emas, balki pragmatik nuqtai nazardan ham o'rganish muhimdir.

Pragmatika til birliklarining nutqdagi qo'llanishi, ularning kommunikativ vazifasi va ma'no hosil qilish jarayonini o'rganadi. Omonimlarning ma'nosi ko'pincha nutq vaziyati, gapiruvchi va tinglovchining bilim darajasi hamda kommunikativ maqsadga bog'liq bo'ladi.

Ingliz va o'zbek tillarida omonimlar keng tarqalgan bo'lib, ularning qo'llanishi turli xususiyatlarga ega. Ingliz tilida ko'proq fonetik o'xshashlik asosidagi omonimlar uchrasa, o'zbek tilida morfologik va semantik omonimlar ham keng qo'llaniladi.

Mazkur maqolaning maqsadi ingliz va o'zbek tillarida omonimlarning pragmatik xususiyatlarini tahlil qilish, ularning nutqdagi o'rnini aniqlash va o'zaro qiyosiy o'rganishdan iborat.

Asosiy qism. Omonimlar tilshunoslikda muhim leksik hodisalardan biri bo'lib, ular bir xil shaklga ega bo'lsa-da, turli ma'nolarni ifodalaydi. Ingliz va o'zbek tillarida omonimlar nutq jarayonida keng qo'llanilib, ularning to'g'ri talqini ko'p jihatdan pragmatik omillarga bog'liqdir.

Pragmatika til birliklarining nutqdagi qo'llanishini, ularning kontekstga bog'liq holda qanday ma'no kasb etishini o'rganadi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, omonimlarning ma'nosi faqat lug'aviy jihatdan emas, balki nutq vaziyati orqali aniqlanadi. Masalan, ingliz tilidagi "bank" so'zi moliyaviy muassasa yoki daryo qirg'og'i ma'nolarini anglatishi mumkin. Bu yerda qaysi ma'no qo'llanilganini faqat kontekst orqali aniqlash mumkin.

Xuddi shuningdek, o'zbek tilida ham omonimlarga ko'plab misollar keltirish mumkin. Masalan, "ot" so'zi hayvon nomi sifatida ham, fe'lning buyruq shakli sifatida ham ishlatiladi. Bu kabi omonimlar nutq jarayonida turli ma'nolarni ifodalab, kommunikativ vaziyatga qarab aniqlanadi.

Omonimlarning pragmatik xususiyatlari ularning nutqdagi funksiyalarida yaqqol ko'rinadi. Birinchidan, ular nutqni ixcham va ifodali qiladi. Ikkinchidan, badiiy matnlarda omonimlar ko'pincha so'z o'yini (pun) yaratishda qo'llaniladi. Bu esa nutqqa estetik va stilistik rang-baranglik beradi.

Ingliz tilida omonimlar ko'pincha fonetik o'xshashlik asosida yuzaga keladi. Masalan, "right" (to'g'ri) va "write" (yozmoq) so'zlari talaffuz jihatidan bir xil, lekin ma'nosi turlicha. Bu esa nutqda chalkashliklarga sabab bo'lishi mumkin. Shu sababli ingliz tilida omonimlarni to'g'ri tushunish uchun kontekst muhim ahamiyatga ega.

O'zbek tilida esa omonimlar ko'proq morfologik va semantik xususiyatlarga ega. So'zlarning shakli bir xil bo'lsa-da, ularning grammatik vazifasi va ma'nosi turlicha bo'lishi mumkin. Bu esa o'zbek tilida omonimlarning qo'llanish doirasini kengaytiradi.

Pragmatik tahlilda nutq ishtirokchilarining bilim darajasi, kommunikativ maqsadi va ijtimoiy holati ham muhim rol o'ynaydi. Agar tinglovchi kontekstni to'g'ri anglamasa, omonim noto'g'ri talqin qilinishi mumkin. Bu esa kommunikativ xatolarga olib keladi.

Bundan tashqari, omonimlar tarjima jarayonida ham muhim muammo tug'diradi. Bir tildagi omonim boshqa tilga tarjima qilinayotganda uning to'g'ri ma'nosini aniqlash zarur bo'ladi. Aks holda tarjimada xatolik yuzaga kelishi mumkin. Shu sababli tarjimon kontekstni chuqur tahlil qilishi kerak.

Omonimlarning yana bir muhim jihati shundaki, ular tilning boyligini va rivojlanish darajasini ko'rsatadi. Har bir til o'ziga xos omonimlar tizimiga ega bo'lib, bu uning leksik boyligini namoyon etadi.

Umuman olganda, ingliz va o'zbek tillarida omonimlarning pragmatik tahlili ularning nutqdagi ahamiyatini, kommunikativ funksiyasini va kontekstga bog'liqligini ochib beradi. Bu esa tilshunoslikda omonimlarni chuqurroq o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

Xulosa. Yuqoridagi tahlillar asosida shuni aytish mumkinki, omonimlar ingliz va o'zbek tillarida muhim til birliklari hisoblanadi. Ular bir xil shaklga ega bo'lsa-da, turli ma'nolarni ifodalashi bilan ajralib turadi. Shu sababli ularni to'g'ri tushunish uchun faqat lug'aviy bilim yetarli emas, balki pragmatik yondashuv ham zarurdir.

Pragmatik tahlil omonimlarning nutqdagi haqiqiy ma'nosini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Omonimlarning ma'nosi ko'pincha kontekst, nutq vaziyati va kommunikativ maqsadga bog'liq bo'ladi. Bu esa ularni o'rganishda pragmatikaning o'rnini muhim ekanligini ko'rsatadi.

Ingliz va o'zbek tillaridagi omonimlar o'ziga xos xususiyatlarga ega. Ingliz tilida fonetik o'xshashlik asosidagi omonimlar ko'p uchrasa, o'zbek tilida morfologik va semantik omonimlar keng tarqalgan. Bu esa har bir tilning o'ziga xos rivojlanish xususiyatlarini aks ettiradi.

Shuningdek, omonimlar nutqda turli funksiyalarni bajaradi. Ular nutqni ixcham qiladi, badiiy ifodani boyitadi va stilistik ta'sir kuchini oshiradi. Shu bilan birga, ular noto'g'ri talqin qilinsa, kommunikativ xatolarga ham olib kelishi mumkin.

Tarjima jarayonida omonimlarning to'g'ri talqin qilinishi alohida ahamiyatga ega. Tarjimon kontekstni to'g'ri aniqlab, mos ma'noni tanlashi zarur. Bu esa tarjimaning sifatini oshiradi va noto'g'ri tushunishlarning oldini oladi.

Xulosa qilib aytganda, omonimlarning pragmatik tahlili tilshunoslikda muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. U orqali til birliklarining nutqdagi real qo'llanilishi, ma'no hosil qilish jarayoni va kommunikativ ahamiyati chuqurroq o'rganiladi. Kelajakda bu yo'nalishda olib boriladigan tadqiqotlar tilshunoslik fanining rivojiga katta hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Hojiyev A. O'zbek tili leksikologiyasi. Toshkent: O'qituvchi, 2008. 256 b.
2. Nurmonov A. Tilshunoslik nazariyasi. Toshkent: Fan, 2012. 300 b.
3. Yo'ldoshev B. Hozirgi o'zbek tili leksikasi. Toshkent: Universitet, 2010. 280 b.
4. Levinson S.C. Pragmatics. Cambridge: Cambridge University Press, 1983. 420 p.
5. Yule G. Pragmatics. Oxford: Oxford University Press, 1996. 138 p.
6. Cruse D.A. Lexical Semantics. Cambridge: Cambridge University Press, 1986. 310 p.